

רוח ירושלמית

החיים עם הרב קוק

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

פירדת המלך קוים לדמותו של מלך המשיח

שיעור מבית הרב קוק לימי צפיה לגאולה
מאת: הרב יצחק חי זאגא

דף המקורות בסוף החוברת

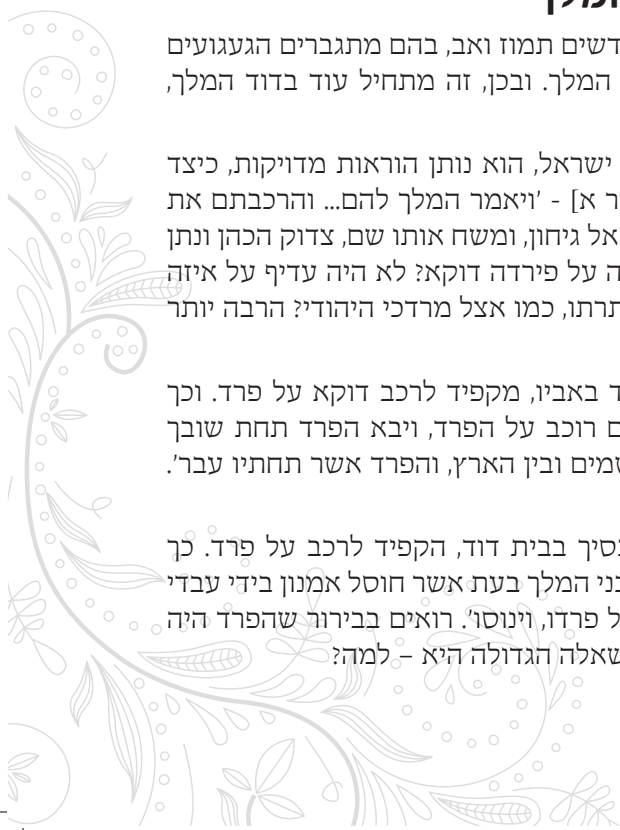
פירדת המלך

שלום לכולם. השיעור הזה מתאים במיוחד לחודשים תמוז ואב, בהם מתגברים הגעגועים לגאולה השלימה. תשאלו, מה הקשר לפירדת המלך. ובכן, זה מתחיל עוד בדוד המלך, ובהמשך נראה, שזה מגיע עד אדם הראשון.

כשדוד המלך מכתיר את שלמה בנו למלך על ישראל, הוא נותן הוראות מדויקות, כיצד יש לעשות זאת, וכך נאמר במלכים א' א' [מקור א] - 'ויאמר המלך להם... והרכבתם את שלמה בני, על הפירדה אשר לי, והורדתם אותו אל גיחון, ומשח אותו שם, צדוק הכהן ונתן הנביא, למלך על ישראל'. מאד מרגש. אבל למה על פירדה דוקא? לא היה עדיף על איזה סוס אצילי, סוס אשר רכב עליו המלך ביום הכתרתו, כמו אצל מרדכי היהודי? הרבה יותר מכובד, לא?

ואם תגידו, מקרה. אז ראו איך אבשלום המורד באביו, מקפיד לרכב דוקא על פרד. וכך מתואר בשמואל ב' יג' [מקור א] - '...ואבשלום רוכב על הפרד, ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה, ויחזק ראשו באלה, ויונתן בין השמים ובין הארץ, והפרד אשר תחתיו עבר'. למה דוקא פרד?

ובכלל אנו מוצאים שכל מי שהחזיק מעצמו נסיך בבית דוד, הקפיד לרכב על פרד. כך מתואר בשמואל ב' יג' [מקור א], כיצד בורחים בני המלך בעת אשר חוסל אמנון בידי עבדי אבשלום, - 'ויקומו כל בני המלך, וירכבו איש על פרדו, וינוסו'. רואים בבירור שהפרד היה הרכב המלכותי האולטימטיבי במלכות דוד, והשאלה הגדולה היא - למה?

המפתיע ביותר בכל הסיפור הזה הוא, שמלך המשיח אמור לבוא דוקא על חמור, כאמור בזכריה ט' [מקור יב] – 'עני ורוכב על חמור'. האם שכחו להודיע לו, שרכב השרד של בני דוד הוא דוקא פירדה?! ברור שמדובר פה בסודות עמוקים. לא הפירדה היא העיקר, וגם לא החמור. אז בואו ננסה קצת להבין.

אדם הראשון יוצר פרד

יש ספקנים שיגידו, תראה, פרד זו בהמה חזקה מאד. הם רצו, כמו שאומרים היום, רכב חזק. ומה שהמליך דוד את שלמה על פירדה, העניין הוא לא בפירדה, אלא שאם רוכב שלמה על בהמת המשא של המלך, הרי זה מעיד על המלכותו, וכפי שרש"י שם מסביר, 'שאינן הדיוט רוכב על סוסו של מלך'. ההסבר הזה יכול היה להתקבל, לולא המקור הבא, שאינו מותיר מקום לספקות.

הגמרא בפסחים נד. [מקור ב], מספרת לנו על מעשיו של אדם הראשון, באותו מוצאי שבת עצוב, מיד אחרי שנזרק מגן עדן. אתם מבינים לבד שמצבו לא היה קל. ומה הוא עושה במצב הנורא הזה? 'ר' יוסי אומר: ..ובמוצ"ש נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, והביא שני אבנים, וטחנן זו בזו, ויצא מהן אור'. הקב"ה נתן בדעתו של אדם הראשון מעין שכל אלוקי, והוא לוקח שתי אבנים, טוחנן זו בזו, ויוצאת האש. לכן מברכים בורא מאורי האש בכל מוצאי שבת.

זה שאדם הראשון מיד בצאתו מגן עדן, דואג ליצור אש, זה מאוד מובן. קר לו, הוא צריך חימום, חשוך, והוא זקוק לאור. ובכלל, כל העולם הזה עובד על אש. מהבישול ועד התחבורה והתעשייה של היום. אז דבר ראשון הוא יוצר אש. זה מובן.

אבל תראו הלאה, מה הדבר הבא שעושה אדם הראשון במצבו הקשה. אומרת הגמרא - 'והביא שתי בהמות, והרכיב זו בזו, ויצא מהן פרד'. אם היה אפשר לדבר איתו, היינו אומרים לו, תשמע אדם הראשון, הגזמת לגמרי. עכשיו זרקו אותך מגן עדן. הרי זה דבר נורא ואיום, אי אפשר לתאר מה זה. יותר גרוע מלמות, רחמנא ליצלן. זה שאתה דואג מהר שיהיה לך אש, שיהיה לך אור וחימום, זה אנחנו מבינים. אבל דבר שני שאתה עושה, זה ליצור פרד?! משעמם לך? מה הסיפור? כאילו בלי פרד אי אפשר להסתדר.

עם המקור הזה כבר אי אפשר להתווכח, ברור שיש פה משהו מאוד מאוד עמוק. אז בואו ננסה להכיר קצת את הפרד, אולי יש משהו בתכונות שלו שיוכל לשפוך אור על הסיפור.

הוד מלוכה

הגמרא בפסחים נד. [מקור ב] מביאה דעת רשב"ג, ולפיה, אדם בשם ענה, שהיה ממזר מהבבליל המשפחתי של עשיו, הוא שיצר את הפרד. וכמאמר הפסוק בבראשית לו': 'הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר'. הימים אלו הפרדים. ואם תשאלו מדוע מכנים אותם כך? מסביר ר' יהושע בן לוי בחולין ז: [מקור ג], שזה מלשון – אַיִמים. 'שאימתם מוטלת על הבריות'. ומדוע? מסביר ר' חנינא ביומא מט. [מקור ג], שמכת פירדה לבנה, אינה נרפאת. והגמרא שם תמהה, הרי ראינו שכן נרפאת? משיבה הגמרא, מדובר בפירדה שגופה אדום, ובראש רגליה צבע לבן. מה הגמרא רוצה להגיד בתשובה הזו? זה דבר נפלא שנבין את משמעותו בהמשך. בכל אופן, אימת הפירדה מוטלת על הבריות, משום שאם פירדה מהסוג האמור נותנת ביש, אז אין מה ללכת לרופא, כי מכתה אינה נרפאת.

על פי זה אפשר היה להגיד, שהמלך רוכב על פירדה, משום שכמוה גם הוא מטיל אימתו. כמו לומר, היזהרו לכם מן המלך, כי מכתו אינה נרפאת. אבל זה ממש לא נשמע, שדוד המלך זקוק היה לאמירה כזו.

ובכלל, הטלת אימה אינה חלק מהלקסיקון היהודי. אצלנו לא בונים שום דבר, על בסיס הטלת אימה. ככה לא מחנכים, ככה לא בונים בית, כך לא מנהלים, וכך גם לא מולכים. אצלנו הכל נבנה על הוד. על גדלות ערכית כזו, הגורמת לכל רואיה, להודות, ולקבל מרצונם החפשי, את דרכה. זוהי השיטה שלנו.

אם תשימו לב, אנחנו הדת היחידה, שאינה מנסה לכפות עצמה על אומות העולם, באמצעות הטלת אימה. הגמרא בברכות נח' אומרת, 'וההוד זה בית המקדש'. מסביר הרב קוק בעולת ראי"ה א' עמ' רלג', שעם ישראל אינו כופה את דתו על אחרים, אלא דורש מעצמו התעלות רוחנית, עד שמרוב האור שיאיר בתוכנו, יבואו גם אומות העולם מרצונם, ללמוד את האמת היהודית האלוקית. זהו ערך פעולת ההוד, 'כהוד מלכות הנתון על מלך רב צדק ואביר חכמה, שמאהבה ורוממות נפש, ירוצו הכל להיכנס תחת דגלו'.

המילים הקדושות האלו של הרב קוק, הם התיאור העמוק של מלכות דוד, ומלכות משיח בן דוד, שיבוא במהרה בימינו. אתם מבינים מה משיח יעשה? הוא ידבר, יסביר, ילמד, ישכנע, יאיר את עם ישראל באורו הנפלא, ומחכמתו והארת נשמתו, מאור ד' שיזרח עליו, ומההוד שיהיה נסוך עליו, יודו כולם במלכותו, שהיא הכלי להתגלות מלכות ד' בעולם. הטלת אימה? לא בבית ספרנו.

אז מתכונת הטלת האימה, לא קיבלנו תשובה לעניינו הסודי של הפרד. בואו נכיר תכונות נוספות של הפרד, אולי מההתבוננות בהם נזכה לקבל תשובה.

מפורד בין כל העמים

הפסוק בתהלים לב' [מקור ג] אומר: 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין, במתג ורסן עדין לבלום, בל קרוב אליך'. ומסביר רש"י: שאינו מבין, בין העושה לו טובה, לעושה לו רעה. אז כשאתה מקשט את הפרד, שוטף אותו, מצחצח אותו, מסדר אותו, אתה מוכרח לשים לו מתג ורסן על הפה, שלא יעניק לך ביס. מה פירושו? הרי אתה עכשיו עושה לו טובה, אתה שוטף אותו, מקשט אותו. אומר לך הפסוק, שהפרד אינו יודע להבחין בין מי שעושה לו טוב, למי שעושה לו רע. זה לא שאין לו הכרת הטוב, הוא פשוט לא יודע להבחין. לא תכונה מלכותית כל כך. אז מה הולך כאן? למה דוד המלך בחר לרכב דוקא על פירדה?

עוד מקום בו אנו פוגשים את הפרד, הוא בהיפרדות של לוט מאברהם. אברהם אבינו אומר ללוט, בא לא נריב. 'היפרד נא מעלי', אם אתה הולך ימינה אני שמאלה, ולהיפך, תבחר לאן אתה הולך. אומר המדרש בב"ר מא' [מקור ג]: אמר רבי חלבו, 'היבדל נא' אין כתיב כאן, אלא 'היפרד'. מה הפירדה הזו אינה קולטת, כלומר, שאינה יכולה להרות ולהוליד, כך אי אפשר לאותו האיש, ללוט, להתערב בזרעו של אברהם. עם ישראל הוא כמו פירדה, כי אינו קולט לתוכו, גוים בגויותם.

אותו רעיון, אנו מוצאים גם אצל המן, במשפט המפורסם שאמר לאחשוורוש, - 'ישנו עם אחד מפוזר ומפורד'. אמרו חז"ל, בילקו"ש אסתר תתרנד' [מקור ג]: אמר לו 'מפורד'... אין אחד מהם קולט זרעו בעובדי אלילים. אומר המן על עם ישראל, הם כמו פירדה, שאינם קולטים אותנו. משה רבם אמר להם 'לא תתחתן בם', אז הם לא מתחתנים איתנו.

מעניין, אבל עדיין לא מגלה לנו את סודה של הפירדה. מדוע דוד המלך והנסיכים שלו, רוכבים דוקא על פרדות, ומדוע אדם הראשון, ממחר לייצר פרד, מיד אחרי שזרקו אותו מגן עדן? מוכרחים להבין לעומק מה העניין.

סוד איסור הכלאים

קודם כל, בואו נזכור שפרד הוא בהמת כלאים, היוצאת מערבוב סוס וחמור. התורה בויקרא יט' [מקור ד] אוסרת לעשות זאת: 'בהמתך לא תרביע כלאים'. אבל אומר הרמב"ם בהלכות כלאים ט' [מקור ד]: עבר והרכיב.. הנולד מהם מותר בהנאה. כלומר, אם כבר נעשה, מותר להשתמש בהם. כדי להבין את עניינו של הפרד, צריך לגלות את סוד איסור כלאים. מדוע בעצם אסור לעשות כלאים. ספר החינוך כותב על כלאים דברים מדהימים. אבל אל תנסו לחפש זאת בדבריו על מצות כלאים, כי הוא גילה את הסוד דוקא בענין איסור כשפים. היום אנחנו לא מכירים מכשפים, אבל בעבר זה היה דבר נפוץ מאד.

וכך מסביר ספר החינוך במצוה סב' [מקור ה]: עניין הכישוף הוא, שהקב"ה שם בתחילת הבריאה, לכל דבר ודבר מדברי העולם, טבע לפעול פעולתו, טובה וישרה. וציוה כל אחד, לפעול פעולתו למינהו. כלומר, הקב"ה ברא בעולם לימון. הוא רוצה שהלימון יהיה לימון. ברא אתרוג, הוא רוצה שהאתרוג יהיה אתרוג. הוא לא רוצה שיערבבו. כך לדוגמא, הרב קוק נלחם מלחמת עולם על אתרוגי ארץ ישראל, שיהיו אתרוגים בלתי מורכבים. ואף כתב ספר בעניין בשם 'פרי עץ הדר'.

ממשיך ספר החינוך ואומר, שעל כל מין ומין, המשיל הקב"ה כח מלמעלה, להכריחו על מעשהו. כמו שאמרו ז"ל, אין לך עשב מלמטה, שאין לו מזל מלמעלה. מזל, זה כמו מלאך מלמעלה, שאומר לו גדל. ובאופן יותר עמוק, לכל דבר בעולם, יש איזו זרימת חיים אלוות מיוחדת, שזורמת לתוכו, ומחיה אותו כפי שהוא, במיוחדות שלו.

כלאים רוחניים

אתם יודעים, זה נכון גם בבני אדם. הגר"א בפירושו למשלי אומר, לפעמים אדם מתפלא, הרי אני לומד תורה, ומשקיע, ומדוע איני רואה ברכה? והתשובה היא, משום שאתה לא משקיע בחלק שלך בתורה. משום שאתה לא מזהה נכון, מה היעוד המיוחד שלך, לפי עניינך כפי שברא אותך האלוקים. כל אחד צריך לזהות מה חלקו המיוחד בתורה, מה ה"סוג" שלו, ובזה להשקיע, מבלי לפזול לתפקידים של אחרים. אם הוא מערבב את עצמותו, עם עצמיות מסוג אחר, הרי זה כלאים רוחניים, הכולאים את נשמתו וכוחותיו כולם, מלעשות פרי, מלממש את תפקידם.

אומר לך ספר החינוך, דע לך, לכל דבר יש ממונה בשמים, שורש חיים שמחיה אותו. כשאתה לוקח שני מינים פה למטה, מערבב אותם ועושה כלאים, אתה שובר את המלאכים הממונים עליהם. אותו כוח חיות שמחיה אותם, שמחזק אותם, שאחראי עליהם, נשבר. אתה יוצר מין "קצר". כי כששני ממונים מעורבבים, זה אינו יכול להשפיע, וזה אינו יכול להשפיע. כי המלאך הזה אחראי על המין הזה, והמלאך הזה אחראי על המין הזה, אבל אף אחד מהם לא אחראי על התערובת. אז אתה גורם בתערובת האסורה, בכלאים האלו, לכלוא את הממונים באופן זמני ומקומי, מלהשפיע את שפעם. וכלשונו, 'מבטל מפעולתו לפי שעה, כח המזל, הממונה על שני המינין'.

גם אמירה זו, מזכירה לנו התנהגות של בני אדם. אתם חושבים שאלו השוואות פרי דמיוני? אז לא. הפתחי תשובה בשו"ע חו"מ סי' ז' ס"ק יח', מביא את דברי החיד"א שכתב, שאין למנות שני אנשים בעלי טבע שונה, לתפקיד משותף. שהרי אפילו בעלי חיים, אסרה התורה 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו', כי טבעם השונה, יהפוך את החרישה המשותפת, לחוויה מצערת. אז כל שכן, שאין לעשות זאת לבני אדם. זה ממש צער בעלי חיים. הם פשוט "יקצרו" זה את זה, ואף אחד לא יוכל לעשות כלום.

מסביר ספר החינוך, שעל זה היתה מבוססת חכמת הכשפים. על ידי יצירת כעין "קצר" בין שני מלאכים ממונים, הם היו מנטרלים את כוחם, ועולים מעליהם. ובכח התערובת הזו, היו עושים את כשפיהם. וזהו שאמרו חז"ל: למה נקרא שמם כשפים, שמכחישין פמליא של מעלה. הם לא מכחישים את הקב"ה, אלא את הפמליה שלו, את הממונים שמינה על הכוחות הפועלים בעולמנו.

שם פס על מכשפות

אבל היה מי ששם פס על המכשפות, ולא פחד מהן. הגמרא בחולין ז': [מקור ו], מספרת על מכשפה, שניסתה לקחת עפר מתחת רגליו של ר' חנינא, כדי לכשפו. אמר לה ר' חנינא, קחי, לא יעזור לך, כשפים עלי לא עובדים, וכמו שאומר הפסוק, 'אין עוד מלבדו'. מתפלאת הגמרא, והרי אמר ר' יוחנן, למה נקרא שמן כשפים? נוטריקון של מכחישין פמליא של מעלה. אז יש להם כח. ואם כן, איך ר' חנינא לא פוחד שישברו את הממונה עליו? הרי הם מסוגלים בכח הכשפים לשבור מלאכים, ואיך הוא הרשה לעצמו לזלזל בכוחה של המכשפה? משיבה הגמרא, שר' חנינא הוא משהו מיוחד, כי זכותו רבה וגדולה.

עכשיו שימו לב, כי אנו מגיעים למקום מאד קדוש. כשספר החינוך מביא את הסיפור הזה, הוא מגלה לנו את סודו של ר' חנינא. אומר החינוך, 'ומי שקרבת שכלו באור פני מלך, וכח זכותו יעלה על כח הממונים, לא יירא המעשה הזה והכחשותיו, כמו שמצינו בגמרא.. שאמר החכם אל המכשפה'. מסביר החינוך, שר' חנינא לא חשש מהמכשפה, משום שכל כח הכשפים, בנוי על הכחשת הממונים, ואילו הוא, אין שום ממונה מעליו. הוא חי מעל הממונים. מושג ישירות מהקב"ה, במקום בו ההנהגה היא בבחינת 'אין עוד מלבדו', בלי חציצה של ממונים.

המדרגה הזו שר' חנינא זכה לה בצדיקותו, היא בעצם מדרגה כלל ישראלית, הבאה לידי ביטוי מופגן, בשתי מצוות מאד מפורסמות, אז בואו נראה אותם ביחד.

לחיות מעל הממונים

אנחנו רגילים שצריך להיזהר מאיסור כלאים, והנה פתאום בבית המקדש, בבגדי הכהנים, יש בדוקא כלאים. המשנה מסכת כלאים פ"ט מ"א [מקור ז] אומרת - אין הכהנים לובשין בבית המקדש, אלא צמר ופשתים. צמר ופשתן ביחד, זה כלאים. והנה המשנה אומרת, שהכהנים צריכים ללבוש דוקא צמר ופשתן יחדיו, באבנט שבמתניהם. למה דוקא באבנט? בזה נעסוק פעם אחרת. אבל צריך להבין, למה בבית המקדש, פתאום כלאים זה דבר טוב, ואף מצוה?

עוד מצוה כזו, היא מצות ציצית. אומר הרמב"ם בהלכות כלאים פ"י ה"ד [מקור ז] - שלא נסמכה פרשת כלאים לפרשת ציצית, אלא להתיר כלאים בציצית. כלומר, חוט התכלת הוא

חוט צמר, ושאר החוטים או הבגד, יכולים מן התורה להיות מפשתן. ושוב עולה השאלה, איך פתאום מותר כלאים, ועוד בציצית. הרב צבי יהודה היה אומר, שציצית זה המדים של עם ישראל. והנה דוקא במדים היצוגיים שלנו, אנו הולכים עם כלאים?

אז תראו מה אומר על זה הזוהר. זוהר לפרשת קדושים פו: [מקור ח] מסביר בתחילה את כל עניין הממונים, בדיוק כמו שספר החינוך כתב. ואחר כך אומר הזוהר, 'ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך.. לא יעלה עליך רוחא אחרא לשלטאה בך'. כשאדם שובר את הממונים, עושה כלאים, מה בא במקומם? הסיטרא אחרא, הצד של הטומאה. אבל שימו לב, 'וכד עייל למקדשא', כשנכנסים למקדש, 'אתר דשלימו אשתכח', מקום שהשלום והשלימות מצויה בו, 'אע"ג דאתחברו, לית לן בה', אפילו שהתחברו צמר ופשתים יחדיו באבנט הכהנים, אין לנו בעיה עם זה, 'כמה דאמרן בציצית', כמו שאמרנו בענין ציצית. 'בגין דתמן אשתכחו ואתחברו כל אינו זינין דלעילא', בגלל ששם נמצאים ומתחברים כל הסוגים והמינים שלמעלה. 'זכאין אינון ישראל', זכאים הם ישראל, שזוכים למדרגה הנפלא הזאת.

בואו נסביר את הדברים. בית המקדש, הוא מקום השלימות העליונה. שם הכל אחד. אין הפרדה בין הממונים השונים, כי קדושתו מגיעה מעל הממונים. אמרנו, יש ממונה על צמר, יש ממונה על פשתן, יש ממונה על סוס, יש ממונה על חמור, זה מזרים כוח חיים לסוס, וזה לחמור. אל תערבב, כי אתה שובר את הממונים. אבל בבגדי הכהנים, אדרבה, תלבש דוקא כלאים. והרי אתה מכחיש פמליה של מעלה, ושובר את הממונים? לא. בית המקדש מגיע למקום שהוא מעל הממונים. מקום שאין עוד מלבדו, רק הקדוש ברוך הוא. ושמה אין ממונים, יש רק אחד. אחד ברוך הוא. ואצל האחד ברוך הוא, כל הממונים מתמזגים בהתמזגות הויתית גמורה, וכולם אחד לגמרי. וממילא, שם לא יכול להיות "קצר", כי הכל מתחבר ומתמזג שם, להייה אחת ממש.

כך גם בעניין הציצית. הזכרנו את דברי הרב צבי יהודה, שציצית זה כמו המדים של היהודי. מה זה בעצם אומר? דע לך, כשאתה רואה מולך יהודי, אתה רואה אדם של תכלת. אתה יודע מה זה תכלת? הרמב"ן אומר, כשאתה מסתכל באופק, מקום שאתה כבר לא יכול לראות הפרדות וחיתוכים, אז זה מקבל מין גוון תכלת. תכלת, זה הכוח לכלול את הכל כאחד, מלשון כל, כוליות, אחדות. החיבור והיחוד של הכל, אל השורש ואל התכלית, זהו הכישרון המיוחד שלנו. השם אחד ושמו אחד. אתה אחד, ושםך אחד, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. לכן התכלת, זה המדים שלנו, והכלאים שבציצית, מבטאים את הכשרון שלנו, לעלות מעל הממונים השונים, ולחבר ולאחד את הכל.

רק ד' מעליו

עכשיו בואו תסתכלו מה זה מלך. כשמלך ישראל רוכב על פירדה, מה הוא בעצם אומר? הוא אומר - ממונים? מלאכים? תשכחו מזה. המלכות בישראל היא מעל הממונים, מעל המלאכים, אני תחת הקב"ה בלבד. אין מעלי אלא השם אלוקי. יבוא מישהו ויגיד, רעיון נחמד, יש לך מקור? יש מקור מדהים. אבל נביא אותו מתוך דברי הרב צבי יהודה, שממנו למדתי את המשנה הזו.

בואו נראה ביחד, מקור ט', שיחות הרצי"ה בראשית 318 [מקור ט], אומר הרב צבי יהודה: השיא של בנין עם ד' בארץ ד', הוא בהופעת מלכות בישראל. למלכותיות יש ערך מיוחד.. נשיא הוא מלך, ועליו ישנה הגדרה מיוחדת של חז"ל, וזו משנה בהוריות י., מלך הוא מין אדם כזה, מין אישיות כזאת, 'שאיין על גביו אלא ד' אלוקיו'. הוא נשמה כזאת שהיא בין

הציבור ובין ד'. הוא אישיות נשמתית לאומית, כלל ישראלית. לכן דוד המלך.. כמעט שאינו פרטי. לפעמים אמנם מופיע צד האישיות הפרטית שלו, אבל העיקר הוא מהותו המיוחדת של נפש כלל ישראל.

זו משנה פשוט מדהימה. מה אומרת המשנה, מלך הוא אחד שאין על גביו אלא השם אלוקי. כי מלך ישראל הוא גילוי השכינה הקדושה, נשמת כלל ישראל, והיא, אין בינה לבין הקב"ה שום חציצה, ואפילו לא מלאכים. אז כשהמלך רוכב על פירדה, הוא לוקח דבר המייצג את שבירת הממונים, ואומר, אני מעל הממונים, כי אין על גבי אלא השם אלוקי.

בואו נקפוץ רגע אחד לסיפור של אבשלום, שמתפרש עכשיו כל כך יפה. ראינו את הפסוק בשמואל ב' יח' [מקור א], 'ואבשלום רוכב על הפרד'. מה אבשלום בעצם אומר ברכיבתו על הפרד? אני אין על גבי אלא השם אלוקי. אני במקום דוד המלך, אני מנהיג את עם ישראל, ואני מעל המלאכים. ומה אומר הנביא, 'ויבוא הפרד תחת שובך האלה הגדולה, ויחזק ראשו באלה', הוא תופס אותו ככה מהראש. ואז, תקשיבו לפסוק: 'ויותן בין השמים ובין הארץ'. אומרים לו, אבשלום יקירנו, אתה לא מעל המלאכים, אתה בין השמים לבין הארץ, כמו כל אדם רגיל. ולכן מה כתוב מיד אחרי זה? 'והפרד אשר תחתיו עבר'. נגמרה ההצגה. מה אתה חושב, להיות מלך ישראל, זה לשחק אותה מלך בכאילו? אתה חושב שאם אתה רוכב על פרד, אז אתה כבר מעל הממונים? לא ולא. אתה בין השמים לבין הארץ. פה אתה נמצא. ואתה כן תחת שליטת הממונים.

הפרד של אדם הראשון

זה הזמן לפתור את חידת אדם הראשון. שאלנו, למה מיד אחרי שנזרק מגן עדן, הוא יוצר פרד. אז שימו לב. כשהוא נזרק מגן עדן, באים אליו כל הממונים. אומרים לו, תראה אדם הראשון, עד עכשיו היית הילד המפונק של הקב"ה. לא היית צריך לעבוד, לא להילחם ולא לפרנס, היית רק תחתיו יתברך. אבל המצב השתנה. מהיום, אתה תחתיו. מהיום, אתה תחת השמש. אז יש ממונים, ונא להתנהג בנימוס, כי אחרת אנחנו לא נהיה נחמדים אתך.

בא אדם הראשון ואומר להם, אתם אומרים שאני מתחת לממונים? הם אומרים לו, כן. אז הוא לוקח חמור, לוקח סוס, ועושה כלאים, שובר את הממונים ואומר להם, תשכחו מזה. הגם שנפלתי מגן עדן, יש לי את היכולת גם עכשיו, לעלות מעליכם ולהגיע לאותו מקום בו הכל אחד, להגיע בחזרה לגן עדן העליון. הוא נזרק אל מתחת לממונים, והפחד שלו הוא, שהם ידרכו עליו, אז הוא ממחר לעשות פרד, להעמיד אותם במקומם, להכריז בקול גדול, שביכולת האדם, לעלות מעל הממונים.

הלובן העליון

עתה גם נוכל להבין, מדוע הפרד אינו יודע להבחין בין העושה לו טובה, לעושה לו רעה. למדנו שהפרד נלקח ממקום שהוא מעל הממונים, מעל ההפרדות, מקום שהכל אחד. שם אין רע. יש ביטוי אצל הרב קוק 'הטוב הכללי'. למה אין שם רע, לא נוכל עתה להאריך, אבל הרע מתחיל מנקודת ההפרדה ומטה. וכיון שהפרד בא ממקום שמעל ההפרדה, מעל הממונים, ואין שם רע, אז הוא לא יודע להבחין בין מי שעושה לו טובה, לבין העושה לו רעה.

לכן גם מכת הפרד אינה נרפאת. כי כשאתה נמצא בעולמנו, מתחת לממונים, יכול להיות קלקול, כי אתה מתחת לממונה בסך הכול, אבל גם יכולה להיות רפואה. במקום הזה נמצאת המחלה ונמצאת הרפואה. אבל כשאתה בא מעל הממונים, זה לא מקום שיש בו מחלות בכלל, אז אם אדם חוטף מכה ממקום שמעל הממונים, אין לזה רפואה. כמו שמצאנו בתלמיד חכם, שמכתו אינה נרפאת.

עכשיו שימו לב לדבר הבא, ותראו כמה עומק יש בגמרא שלנו. מי לימד אותנו שמכת הפירדה אינה נרפאת? ר' חנינא. זה אותו ר' חנינא שאומר למכשפה, תעשי מה שאת רוצה אני מעל הממונים. ואותו ר' חנינא אומר, שהפירדה הזו שמכתה אינה נרפאת, היא זו שגופה אדום, ולכן בראש רגליה. עכשיו ניתן להציע לכתב החידה הזו, פתרון.

אדום, זה הצבע של הדינים, של המקום שבו מתחילות ההפרדות. זה טוב וזה רע, זה כך וזה אחרת. לעומת זאת, הצבע הלבן הוא הצבע שכולל את כל הצבעים. זה התיאור של האינסוף, הלבן העליון. הגוף של הפירדה הזו, אדום. מה זה מסמל? שהיא נמצאת בגופה, מתחת לממונים. אבל יש לה צבע לבן בראש רגליה. לבן מתחת לאדום? זה לא נורמלי. בדרך כלל, הצבע הלבן נמצא באין סוף העליון, ואז כשיורדים, ומגיעים לספירת בינה, שם יש צבע אדום. אבל בפירדה הזאת, המציאות היא הפוכה. יש בה מין גניבה של הלבן העליון, אל מתחת לאדום המוגבל. משום שמדובר פה באור אינסוף, אשר יורד ומתגלה בתוך המציאות המצומצמת והמוגבלת.

כסא למשיכת האור

עכשיו שימו לב טוב טוב. אם אדם שאינו ראוי, ואינו יודע לעשות זאת, מכניס עצמו לענין הזה, הוא גורם לנזק. יש בחז"ל תאור, בו הקב"ה מוכיח את ענה על שיצר פרד, והביא מזיק לעולם. מזיק?! למה מזיק? הרי אמרת שהפירדה היא משיכת אור אינסוף ממעל לממונים, אל תוך המציאות המוגבלת. אז מה רע?

התשובה היא, נכון שזה דבר גדול, אבל כשזה יורד שלא על ידי דוד המלך, כשזה נעשה על ידי מי שאינו ראוי לכך, זה מזיק. כמו אדם שאינו ראוי, שמשתמש בשמות קדושים, בקבלה מעשית. הנזק הוא נורא ואיום. כי הוא בעצם לוקח אורות מן האין סוף, ודוחף אותם באופן לא טבעי, מאולץ, אל מתחת לשמש, ואז נוצרת בריה שכשהיא מזיקה, ד' יעזור. כי אם אתה לוקח משהו שבא מן הלבן העליון, ומוריד אותו לכאן באופן לא נורמלי, הוא אינו יודע להבחין בין טוב לרע, ומכתו אינה נרפאת. ולכן, הפרד עבר מתחת לאבשלום. הוא התעסק עם מדרגות שאינו ראוי להן.

אבל זה לא רק זה. הכסא של מלך ישראל, הוא כסא אשר נועד למשיכת אור אין סוף, אל תוך המציאות המוגבלת, להאיר בו את עם ישראל, ומתוך כך את כל העולם כולו. ואם היושב על הכסא אינו ראוי לכך, המצב הוא לא פשוט. אסור להתבלבל. לא כל אחד יכול לעשות זאת. כדי להגיע למקום הזה, צריך להיות כמו דוד המלך. לא כל אחד שרוכב על פרד, באמת מסוגל לעשות זאת. גם לאבשלום היה פרד. אז מה? פירדת המלך, היא מדרגה רוחנית גבוהה מאד, שצריך לדעת לעבוד איתה נכון, להיות ראוי לה. כי אחרת היא נושכת, ומכתה אינה נרפאת. לא פשוט להתעסק עם הדבר הזה.

כך לדוגמא בריחתם של בני המלך, בעת ההתנקשות באמנון, מתוארת בנביא: 'ויקומו כל בני המלך, וירכבו איש על פרדו'. מדוע מדגיש הנביא 'איש על פרדו'? איך אומרים היום, הוא מסתלבט עליהם. הבנת את החבר'ה האלה? אלה רוכבים על פרדים, באים

מעל הממונים! תראה איזו התנהגות. קמו המשרתים ורצחו את אמנון, והם בורחים עם הפרדים שלהם. הם מעל הממונים? הם כל אחד בפרודיות שלו. מי שאינו במדרגה, וקופץ ליטול את השם, גורם לנזק.

חסינות מוסרית

בואו נבין קצת יותר לעומק, את המשמעות המעשית, של 'אין על גביו אלא ד' אלוקיו'. הרב קוק במאמרי ראי"ה 174 אומר, שבמוסר הפרטי התקדם העולם מאד. אבל במוסר הציבורי, עדיין לא זכינו שישלוט המוסר, כפי שהוא שולט בחיי הפרט. אתם יודעים איך מגדירים פוליטיקה באקדמיה? במו אזני שמעתי. להשיג את מטרותיך בכל דרך. מין לגיטימציה לחוסר מוסריות בחיים הציבוריים. אומר הרב קוק, שבקלחת המדינית יש לחצים אדירים, הגורמים לאנשים, שלא לקיים את הצו המוסרי. לצערנו, כולנו מכירים את התופעה, של מנהיגים ציבוריים שאיבדו את הדרך.

לכן אומרת הגמרא בנדרים לט: ששמו של משיח נברא קודם בריאת העולם, וכמאמר הפסוק בתהלים עב, 'לפני שמש ינון שמו'. כי כדי לעמוד בלחצים הנוראים של הפוליטיקה העולמית, יש צורך במי שיש לו את הכח, לעלות רוחנית, מעל הלחצים של העולם הזה, מעל השמש, ולקיים את מצות המוסר, מצות ד', גם בחיים הציבוריים.

וזהו עומק נוסף, במה שאומרת פירדת המלך. מלך ישראל צריך להיות עקשן כמו פרד. לא קולט השפעה זרה. כמו שאמרנו אצל לוט, ואצל המן. ראש הממשלה צריך להיות אחד, שאינו נלחץ מאומות העולם. אחד שחי את דברי המשנה, שאין על גביו אלא השם אלוקיו. מוסרי, ובלתי לחיץ לחלוטין.

געגועים למלך המשיח

אנשים חושבים, שכשאומרים משיח, מדברים על דבר הזוי, אחד עם מבט זגוגי כזה. הרמב"ם ידע שהבלבול הזה קיים, ולכן פתח את הפרק על המשיח, באמירה החותכת, 'עולם כמנהגו נוהג'. אומר לך הרמב"ם, אל תחשוב שמשיח פירושו, עולם של ניסים, ושטיחים מעופפים. משיח הוא ראש ממשלה יהודי שורשי אמיתי, איש תורה, שיחזיר את הכבוד של עם ישראל, וינהיג את תיקון המוסריות של העולם.

כמה היום מדברים על זה. אנשים צמאים היום למנהיג מוסרי, בעל מוסריות אמיתית ועמידה, שאינה משתנה בהתאם ללחצים. אבל למי יש את זה באמת. ראינו כבר כאלה שמנסים להתהדר בכתרה של מלכות, ואמרו, אני מוסרי והגון, ובלתי לחיץ. ואחר כך התברר שגם להם אין עמוד שדרה מספיק חזק.

אומר לנו הרב קוק שם במאמרי ראי"ה, שמשום כך קוראים מגילת רות בשבועות, להגיד לך שרק על ידי כח של תורה, אפשר להגיע למדרגת שמו של משיח שקדם לעולם, 'לפני שמש ינון שמו', שהוא בא ממקום, שאין על גביו אלא השם אלוקיו. רק משם אפשר להביא את הכוח, להכניס מוסר אל הפוליטיקה. ולזה עם ישראל מתגעגע.

בשביל זה צריך את התוכן הרוחני, של פירדת דוד המלך. את הדבר האמיתי, ובלי חיקויים. כי דוד המלך, לא היה על גביו אלא השם אלוקיו. איך אומרים החבר'ה, כשזה הגיע לדבר ד', הוא לא ראה אף אחד ממטר.

לא יפחד מאדם

ישאל השואל, איך מחנכים ילדים, לאור העקרון של 'אין על גביו אלא ד' אלוקיו'. הרי דוד המלך בעצמו, גידל ילד בשיטה הזאת, וזכה לכשלון חרוץ. הילד הוא אדוניה בן חגית, שהמליך את עצמו בחיי דוד אביו, ואמר אני אמלוך. ואומר הפסוק במלכים א' א', 'ולא עצבו אביו מימיו לאמר, מדוע ככה עשית'. הנביא מדגיש, שדוד המלך עשה כאן טעות חינוכית. מעולם לא העיר לו הערה. גידל אותו כילד טבע, ויצא לו ילד ג'ונגל.

מאידך, אנו מוצאים הצלחה חינוכית מדהימה, אצל שמואל הנביא, המייסד של מלכות בית דוד. רבים חושבים, שחנה הבטיחה לד', שאם יתן לה בן, היא תקדיש אותו לעבודה בבית המקדש. אבל לא כך פירש רש"י, בשם יונתן בן עוזיאל. על פי רש"י, 'והשאלתיהו להשם', זה חלק מבקשותיה, שביקשה ילד שיהיה ראוי לעבודת ד'. אז מה הבטיחה? היא הבטיחה לד', ומורא לא יעלה על ראשו, ופירושו, מרות אנוש לא תהא עליו. הוא לא יפחד מאף אדם. זה מה שהבטיחה. ולא לחינם, היא ידעה שרק אדם כזה, יוכל ליסד את המלכות בישראל. אבל השאלה היא, איך מגדלים ילד כזה, שיצא שמואל הנביא, ולא אדוניה בן חגית?

התשובה היא, כשאתה מגדל ומחנך ילד, שאין על גביו אלא השם אלוקיו, זה לא שחרור מעול, זו לא אנרכיה, להיפך, זו קבלת עול מלכות שמים כזאת גמורה, שאין מצב שיעשה משהו נגד מה שהקב"ה מצוה, בגלל לחץ כזה או אחר. זו יראת שמים כזאת אדירה, שהוא לא רואה אף אחד, אלא רק דרך המשקפים של הקב"ה. הוא לעולם לא יתחנף לאדם, על חשבון מצות ד'.

בשביל זה מלך ישראל מצווה ללכת עם ספר תורה על ידו, לכל מקום שהוא הולך. למה? כדי שבתוך תפקודו הארצי, יזכור שהוא מושגח על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, בבחינת 'אין עוד מלבדו', ולא יסחף, ולא יאבד את מוסריותו, בתוך זרם הלחצים האדיר של החיים הפוליטיים.

היכולת להכניס מוסר אלוקי, לתוך המציאות השלטונית פה בעולם, תלויה בשאלה, עד כמה העוגן שלך בא מעל העולם, מעל הממונים, ישירות מהקב"ה. אם אתה מסוגל לעלות מעל הממונים, כמו הפירדה הזאת ששוברת את הממונים, כמו הציצית, כמו הכהנים בבית המקדש, יהיה לך את הכוח, להתגבר על כל הממונים, כולל האחראים על מדינות העולם, גדולות ככל שיהיו.

כח המלחמה והכלכלה

עד כה למדנו שהכלאים הם שבירת הממונים, והפירדה מבטאת את התעלות מלך ישראל מעל השגחת המלאכים, להשגחה פרטית של הקב"ה. אבל לפי הסבר זה, כל כלאים היו מעבירים את המסר הזה. מדוע בחר דוד המלך, לבטא זאת דוקא, בכלאי סוס עם חמור? אז בואו נתבונן בדמותם של הסוס והחמור.

הסוס הוא חיית המלחמה של הצבאות בימי קדם. עליו היו רוכבים. הוא מבטא את גבורת המלחמה. המון פסוקים בתנ"ך מבטאים זאת [מקור י]. כך לדוגמא, באיוב לט', התתן לסוס גבורה, ובתהלים קמוז', לא בגבורת הסוס יחפץ, ובמשלי כא', סוס מוכן ליום מלחמה. לעומתו החמור, עניינו החומריות הכלכלית. כך לדוגמא מתרגם אונקלוס [מקור יא], את הפסוק בבראשית יד', יששכר חמור גרם, יששכר עתיר בנכסין, כלומר, עשיר בנכסים.

שני העניינים האלו מעסיקים את המלך, כידוע. לכן גם מזהירה התורה את המלך, שלא

ירבה לו סוסים, וכסף וזהב לא ירבה לו. אז דוד המלך פונה לממונה על המלחמות והסוסים, ואל הממונה על הכלכלה והחמורים, וברכיבתו על הפירדה הוא אומר להם, מלחמות ישראל וכלכלתם, מתנהלות לא מכוחכם, אלא בהשגחתו המיוחדת של הקב"ה. כי אין על גבי אלא ד' אלוקי.

לכאורה, הכל מובן. אבל לא. עדיין נשארה שאלה אחת גדולה מאד. אם הפירדה, היא סוד ההצלחה המלכותית של מלכי בית דוד, המתעלים מעל ממוני הכלכלה והמלחמה, על פי היסוד של 'אין על גביו אלא השם אלוקי', אז למה מלך המשיח לא בא על פירדה? למה הוא בא על חמור? הרי כל כך מתאים לו יסוד הפירדה, ההתעלות ל'אין עוד מלבדו', והרי הוא 'לפני שמש ינון שמו', אז למה הוא רוכב על חמור?

עני ורוכב על חמור

זכריה הנביא פרק ט' אומר [מקור יב], 'הנה מלכך יבוא לך, צדיק ונושע הוא'. זה דוקא מתחבר לפירדה, שמי שמושיע אותו זה ד', כמו שנאמר, אשריך ישראל עם נושע בד', ולא על ידי ממונים. ממשיך הנביא ואומר, 'עני ורוכב על חמור', לא על פירדה. 'והכרתי רכב מאפרים, וסוס מירושלים', לא יהיה פה סוסים, וצריך להבין למה. 'ונכרתה קשת מלחמה, ודיבר שלום לגוים, ומושלו מים עד ים, ומנהר עד אפסי ארץ'. הוא ישלוט על כל העולם, אבל לא מטעמים אימפריאליסטיים, וכמו שמדגיש הרמב"ם, שלא נתאוו החכמים לימות המשיח, כדי שישלטו על העולם, אלא כדי שיהיו פנויים ללימוד התורה והחכמה.

עד היום חשבת, שהוא רוכב על חמור, משום שהוא ישלוט על החומריות. אבל אחרי הלימוד על סודה של הפירדה, זה כבר לא הסבר מספיק. כי אדרבה, שירכב על פירדה, ויבטל את הממונה על החומריות, ומדוע לא?

אז בואו נתבונן קצת, לעומק דמותו של מלך המשיח. רש"י פירש שם [מקור יב], 'עני', לא כמו שרגילים לחשוב, שאין לו כסף, אלא מלשון ענוה, עניו. הוא יהיה בעל ענווה. הוא ירכב על חמור, כי זה רכב צנוע. מה שמצחיק הוא, שכל אלה שאומרים 'אל תהיה משיחי', הם עצמם כל היום לא מפסיקים לדבר על משיח. כי כשמדברים כל היום והלילה, על געגועים למנהיג הגון, ענוותן, מוסרי, עם פוליטיקה נקייה, כל זה אינו אלא געגועים למשיח.

בואו נמשיך, מה זה 'רוכב על חמור'. אז עד כה, דיברנו על חמור במובן של חומריות, אבל יש גם משמעות אחרת. רש"י על הפסוק, 'יששכר חמור גרם', [מקור יג] מפרש: חמור בעל עצמות, סובל עול תורה, כחמור חזק שמטעינין אותו משאוי כבד. אז מה זה חמור לפי דרך זו? לומדי תורה. עמל של תורה, שלוש, ארבע או שמונה שנים, זה יפה מאד. אבל אתם יודעים מה זה עמל תורה של עשרות שנים? לזה צריך אדם חזק מאד. חמור, זה כח התורה, כח המשפט בישראל. שמואל הולך לשפוט את ישראל על חמור. ומשיח בא על חמור, כי הוא בא בכח של משפט התורה.

זה מתחבר יפה מאד גם לנושא הפירדה, כי הרמב"ם בהלכות מלכים ד' [מקור יג] אומר, שתפקיד המלך הוא לעשות משפט ומלחמות. והפירדה היא הכלאת החמור המשפטי, עם הסוס המלחמתי. אז זה ממש מתאים. אבל עדיין נשארו עם השאלה, מדוע על חמור ולא על פירדה, ולאן נעלם הסוס?

והכה ארץ בשבת פיו

כולם מכירים את הפסוק, 'עני ורוכב על חמור', אבל כמעט אף אחד, לא שם לב להמשך דברי הנביא. 'והכרתי רכב מאפרים, וסוס מירושלים, ונכרתה קשת מלחמה'. לא יהיה סוס בירושלים, כי משיח לא ינצח את העולם בזכות מלחמותיו. 'ודבר שלום לגוים, ומושלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ'. על אף שהוא ידבר שלום עם הגוים, הוא ימשול על כל העולם. וכך כותב 'מצודת דוד' שם [מקור יד]: המלך המשיח לא יכניע את כולם על ידי מלחמה, כי אם בדברי שלום יכניעם, להיות סרים למשמעתו, וזה יהיה העיקר, והמלחמה טפלה לו. כלומר, זה לא שהוא לא ילחם. יהיו מלחמות והוא גם ינצח. אבל הצבאות היא לא עיקר הנקודה שלו. האמירה הזו נמצאת גם בדברי הרב קוק, באורות יב' [מקור יד]: משיח יגלה אור משפט ד' בארץ, בגבורה עליונה, השוללת כל מלחמה וכל שפיכות דמים. הוא לא יהיה זקוק לזה.

יותר ויותר מבינים היום, שהמלחמה העיקרית בחיינו הציבוריים, היא על האידיאל, על צדקת הדרך. להנהגת הבריור הזה, צריך אנשי רוח, שהם גם אנשי מעשה. הרב קוק כותב באורות ישראל ט' ו': 'ודאי יש צורך לעולם וגם לישראל, בגיבורים כובשים, אבל מה שיתן את רוח הגבורה להיות הולך וחי.. זאת היא כל תביעת הקדושה, התורה והמצוה, גודל ההשגה, וטהרת החיים וקדושתם.

ישאל השואל, האם די בחכמת התורה? האם אין צורך גם בחכמה מדינית? אז תראו, יש פירוש של ר' עובדיה ספורנו, על הפסוק 'יששכר חמור גרם' [מקור טו] והוא אומר: 'יששכר חמור', בלתי מוכן למלחמה, כאמרם (ע"ז יב): 'אי ספרא לא סייפא'. כלומר, הוא לא איש צבא. 'רובץ בין המשפתיים', כשהוא חונה, רובץ בין שתי החבילות הנתונות למשא על שני צדיו. וכמו כן יששכר נושא עליו עול תורה, ועול דרך ארץ והנהגת מדינות, כראוי לחכם שלם במידות ובמושכלות. אומר הספורנו, דע לך שיש חמור מיוחד, שיש בכוחו לסבול עול תורה, וגם להיות חכם ומבין בהיות העולם הזה, והנהגת המדינות.

אכן, משיח יבוא דוקא על חמור. אבל איזה חמור? חמור שנושא את שתי המשאות: חוכמה של תורה, וחוכמה של דרך ארץ והנהגת המדינות. הוא יבוא עם החכמה הזאת, והוא יפתח את הפה ויתחיל לדבר. וכשהוא יתחיל לדבר, העולם יקשיב. והעולם פתאום ישמע, דבר השם יוצא מפיו. וכנבואת ישעיהו יא' [מקור טז]: ונחה עליו רוח ד', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ד', והריחו ביראת ד'. והכה ארץ בשבת פיו, וברוח שפתיו ימית רשע, והיה צדק אזור מתניו, והאמונה אזור חלציו.

זוהי דמותו של משיח. ענוותן, ורוכב על חמור של תורה, שיודע לסבול גם תורה וגם חכמת דרך ארץ והנהגת המדינות. יראו כולם את ההוד המלכותי שלו, וילכו אחריו. והופעתו הרוחנית, היא תהיה העיקר, ולא המלחמה, ולכן הוא לוקח את החמור התורני, בלי הסוס המלחמתי.

כמו זכוכית שקופה

הכל נראה יפה ומובן, אבל עדיין יש קצת בעיה. כי כשניתחנו את עניין הפירדה, דיברנו על כך שההכלאה בין חמור לסוס, מבטלת את כח הממונים על הכלכלה והמלחמה, משום שמלכות ישראל מושגחת ישירות על ידו יתברך, מעל הממונים. אז משיח בא בלי סוס, כי אין לו צורך במלחמות. והכה ארץ בשבת פיו. יופי. אבל מה עם ביטול הממונה על החמור? אם חמור זה תורה, אפשר להבין. אבל אם חמור זו חמירות, והוא אינו מבטל את כוחו, אז

יוצא שמשיח מתפקד, עם הממונה של החומריות מעליו? איך זה יתכן? הרי זה מנוגד לכל התפיסה של פירדת המלך.

אז תראו, כולנו מכירים את הסיפור על אברהם אבינו, שהולך עם יצחק לעקידה, ושואל את הנערים, אם רואים הם משהו על ההר. וכשהם אומרים שאינם רואים דבר, אומר להם אברהם, 'שבו לכם פה עם החמור', ודרשו חז"ל 'עם הדומה לחמור', התפוס בחומריות עד צואר. 'ואני והנער נלכה עד כה'. מה פירוש עד כה? מסביר הרב קוק בעולת ראי"ה פח' [מקור יז]: נלכה עד כה: עוד נתעלה, עוד נלך, הלך ועלה, עד 'כה'. ומהי אותה מדרגה שנקראת 'כה'? - 'עד המדרגה.. שעומדת כבר על קץ מעלת הנברא, שביטויה הוא 'כה', כלומר מכוון עם הציור העליון והמגמה העליונה'. אברהם אבינו אומר לנערים, יצחק ואני, נמשיך ונתעלה עד המדרגה שנקראת 'כה', על שם שבה המציאות החומרית מכוונת לחלוטין 'כה', כלומר, כמו העולם העליון. עד שהחומריות אינה מחסום עוד, בפני התגלות ד' בעולם, ולהיפך, היא התגלות השכינה הקדושה, בעולם.

ובכן רבותי, הגענו לקודש הקודשים של העניין כולו. בזמן דוד המלך, העולם עוד לא היה מתוקן. הממונה על החומריות, היה בבחינת מחסום בין עם ישראל להקב"ה. אז דוד רוכב על הכלאה בין סוס לחמור, ומבטל את כוחו של הממונה על החומריות, ועולה מעליו, למקום ש'אין עוד מלבדו'. אבל מלך המשיח אינו זקוק לזה. הרב קוק כותב בחכמת הקודש קלד', ש'אורו של משיח מנהיר את כל העולם, מהפך את כל ההויה, לזוהר תורה.. הופעת הקודש באור כל החול כולו, הופעת הרוחניות המזוככת, בתוך כל החמירות.. שמים וארץ ירננו לשמו'.

כשמלך המשיח רוכב על החמור, הוא בעצם אומר, מהיום, הממונה על החומריות אינו עוד מחסום ביני לבין הקב"ה. גמרנו. המלאך הממונה על החמור, הוא כמו זכוכית שקופה בשבילי. אני לא צריך להכחיש פמליה של מעלה. ואף שיש עדיין ממונים, אבל כל השערים שלהם פתוחים, ורואים ישר את האין עוד מלבדו. אני לא צריך לשבור את החמור יותר, לא צריך. לכן הוא גם יכול, לחבר תורה עם דרך ארץ, ועם הנהגת המדינות. כי הממונים אינם מחסום עוד, לא צריך לעשות להם כלאים, לא צריך לשבור אותם.

החמור המיוחד

לסיום, אני רוצה לומר לכם דבר מאד חדשני, אבל האזניים שלי ממש שומעות את זה ברש"י. כשמשה רבינו הולך לגאול את עם ישראל, הוא מרכיב את משפחתו על החמור. ואומר שם רש"י בשמות ד' [מקור יח], - חמור המיוחד, הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק, והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו, שנאמר: עני ורוכב על חמור. מה רש"י רוצה לומר. איך אפשר לשמור חמור מזמן אברהם אבינו ומשה רבינו, עד המלך המשיח? איך הוא חי כל כך הרבה שנים?

אז תקשיבו היטב לצלילים של רש"י. איך הוא מתאר את החמור: 'חמור המיוחד'. חמור שהוא ביחוד גמור עם הקב"ה. 'המיוחד', מלשון לייחד, לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל. חומריות שהיא כל כך מיוחדת ומחוברת עם השם אחד, עד שלא צריך לעשות את הפטנט של כלאים, לא צריך לעשות פירדה. מלך המשיח אינו זקוק לזה, כי הממונה על החמור כבר לא מפריע לו. הוא תחתיו, הוא בשליטתו, עד שהממונה הזה בעצמו, מקבל עליו באהבה את מלך המשיח, ונעשה לו מרכבה. נעשה מרכבה למלך המשיח. ועל החמור הזה משיח בא, על 'החמור המיוחד', שאין עוד צורך לבטלו.

אתם מבינים, אצל מלך המשיח, מדרגת ה'אין עוד מלבדו', אינה בנויה על ביטול ושבירת העולם, אלא להיפך, על החייאת וחזוק המציאות החומרית של העולם. ובתוך מציאות העולם המתקנת, 'אין עוד מלבדו'. כי כל מדרגות המציאות מאירות אצלו באור תורה, באור ד'.

ה' רצון שנזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן!

(א) מלכים א' א' - ויאמר המלך להם.. והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי, והורדתם אותו אל גיחון, ומשח אותו שם, צדוק הכהן ונתן הנביא, למלך על ישראל, ותקעתם בשופר ואמרתם, יחי המלך שלמה. ועליתם אחריו ובא וישב על כסאי, והוא ימלוך תחתי..
שמואל ב' יח' - ..ואבשלום רוכב על הפרד, ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה, ויחזק ראשו באלה, ויתן בין השמים ובין הארץ, והפרד אשר תחתיו עבר.
שם יג' - ויעשו נערי אבשלום לאמנון כאשר צוה.. ויקומו כל בני המלך וירכבו איש על פרדו וינוסו.

(ב) פסחים נד. - ר' יוסי אומר: שני דברים עלו במחשבה ליבראות בע"ש ולא נבראו עד מוצ"ש, ובמוצ"ש נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור. והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד. רשב"ג אומר: פרד בימי ענה היה שנאמר: הוא ענה אשר מצא את הימם במדבר (בראשית לו'). דורשי חמורות היו אומרים: ענה פסול היה, לפיכך הביא פסול לעולם.

(ג) חולין ז: - אמר ר' יהושע בן לוי: למה נקרא שמן ימים? שאימתם מוטלת על הבריות..
יומא מט. - דאמר ר' חנינא: מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה. והא קא חזינן דחיי! אימא: וחייית. והא קא חזינן דמיתסי! בסומקן אינהו, וחזינן ריש כרעיהו קאמרינן.
תהלים לב' - אל תהיו כסוס כפרד אין הבין..
רש"י - שאינו מבין בין העושה לו טובה לעושה לו רעה..
ב"ר מא' - אמר רבי חלבו הבדל נא אין כתיב כאן אלא הפרד, מה הפרדה הזו אינה קולטת.. כך א"א לאותו האיש להתערב בזרעו של אברהם.
ילקו"ש אסתר תתנ"ד - א"ל 'מפורד'.. אין אחד מהם קולט זרעו בע"א.

(ד) ויקרא יט' - ..בהמתך לא תרביע כלאים..
רמב"ם כלאים ט' - עבר והרכיב.. הנולד מהם מותר בהנאה..

(ה) חינוך סב' - וענין הכישוף הוא.. שהשם ב"ה שם בתחילת הבריאה לכל דבר ודבר מדברי העולם טבע לפעול פעולתו טובה וישרה.. וציוה כל אחד לפעול פעלו למינהו.. וגם על כל אחד ואחד המשיל כח מלמעלה להכריחו על מעשהו, כמו שאמרו ז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שאומר לו גדל. ומלבד פעולתו שעושה כל אחד ואחד בטבעו, יש להם פעולה אחרת בהתערבם.. ובמלאכת התערובות יש בה צדדין שלא הורשו בני אדם להשתמש בהן, כי יודע אלהים שסוף המעשה היוצא לבני אדם באותן צדדין רע להן.. וזהו אמרו ז"ל ד"כ, כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי, כלומר אין לאסרו מפני צד כישוף, אחר שיש תועלת בו.. ועוד.. ענין אחר שנאסרו בעבורו, לפי שכח אותו התערובת עולה כל כך שמבטל מפעולתו לפי שעה כח המזל הממונה על שני המינין.. ואפשר שיעלה בדינו מזה רמז משרשי כלאי זרעים ובהמה ושעטנז.. וזהו שאמרו ז"ל: למה נקרא שמם כשפים, שמכחישין פמליא של מעלה ושל מטה. כלומר שכוון עולה לפי שעה יותר

מכח הממונים עליהם.. ומי שקרבת שכלו באור פני מלך, וכח זכותו יעלה על כח הממונים, לא יירא המעשה הזה והכחשותיו, כמו שמצינו בגמרא.. שאמר החכם אל המכשפה.

(ו) חולין ז: - אין עוד מלבדו (דברים ד'). אמר רבי חנינא: ואפילו כשפים. ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא, אמר לה: שקולי, לא מסתייעא מילתיך, אין עוד מלבדו כתיב. והאמר ר' יוחנן: למה נקרא שמן כשפים? שמכחישין פמליא של מעלה! שאני ר' חנינא, דנפישא זכותיה.

(ז) כלאים פ"ט מ"א - ..אין הכהנים לובשין בבית המקדש אלא צמר ופשתים..
רמב"ם כלאים פ"י ה"ד - שלא נסמכה פרשת כלאים לפרשת ציצית אלא להתיר כלאים בציצית.

(ח) זוהר קדושים פו: - ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך.. לא יעלה עליך רוחא אחרא לשלטאה בך.. וכד עייל למקדשא, אתר דשלימו אשתכח. אע"ג דאתחברו לית לן בה, כמה דאמרן בציצית, בגין דתמן אשתכחו ואתחברו כל אינון זיינין דלעילא.. זכאין אינון ישראל..

(ט) הרצ"ה בראשית 318 - השיא של בנין עם ד' בארץ ד', הוא בהופעת מלכות בישראל. למלכותיות יש ערך מיוחד.. נשיא הוא מלך, ועליו ישנה הגדרה מיוחדת של חז"ל (הוריות י): מלך הוא מין אדם כזה מין אישיות כזאת 'שאין על גביו אלא ד' אלוקיו'. הוא נשמה כזאת שהיא בין הצבור ובין ד'. הוא אישיות נשמית לאומית, כלל ישראלית. לכן דוד המלך.. כמעט שאינו פרטי. לפעמים אמנם מופיע צד האישיות הפרטית שלו, אבל העיקר הוא מהותו המיוחדת של נפש כלל ישראל.. והציבוריות הישראלית.

(י) איוב לט' - התתן לסוס גבורה התלביש צוארו רעמה.
תהלים קמז' - לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה, רוצה ד' את יראיו..
משלי כא' - סוס מוכן ליום מלחמה ולד' התשועה.

(יא) בראשית יד' - יששכר חמור גרם.. אונקלוס - יששכר עתיר בנכסין..

(יב) זכריה ט' - הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא, עני ורוכב על חמור.. והכרתי רכב מאפרים, וסוס מירושלים, ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים, ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ. רש"י - א"א לפותרו אלא על מלך המשיח.. עני: ענותן. ורוכב על חמור: מידת ענוה היא.

(יג) רש"י - יששכר חמור גרם: חמור בעל עצמות, סובל עול תורה, כחמור חזק שמטעינין אותו משאוי כבוד.

רמב"ם מלכים ד' - ..שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות..

(יד) מצודת דוד - ודבר שלום לגוים (זכריה ט'): המלך המשיח לא יכניע את כולם ע"י מלחמה, כ"א בדברי שלום יכניעם, להיות סרים למשמעתו, וזה יהיה העיקר והמלחמה טפלה לו.
אורות יב' - ..משיח.. יגלה אור משפט ד' בארץ בגבורה עליונה, השוללת כל מלחמה וכל שפיכות דמים.

(טו) ספורנו - יששכר חמור, בלתי מוכן למלחמה, כאמרם (ע"ז יב): 'אי ספרא לא סייפא'. רובץ בין המשפתיים, כשהוא חונה רובץ בין שתי החבילות הנתונות למשא על שני צדיו.. וכמו כן יששכר נושא עליו עול תורה ועול דרך ארץ והנהגת מדינות, כראוי לחכם שלם במדות ובמושכלות.

(טז) ישעיה יא' - ונחה עליו רוח ד', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ד', והריחו ביראת ד'.. והכה ארץ בשבט פיו, וברוח שפתיו ימית רשע, והיה צדק אזור מתניו, והאמונה אזור חלציו.

(יז) עולת ראייה פח' - 'שבו לכם פה עם החמור, ואני והנער נלכה עד כה'.. עוד נתעלה, עוד נלך, הלוך ועלה, עד כה, עד המדרגה המגבילה, שעומדת כבר על קץ מעלת הנברא, שבטויה הוא כה, כלומר מכוון עם הציור העליון והמגמה העליונה..

(יח) שמות ד' - רש"י: על החמור - חמור המיוחד, הוא החמור שחבש אברהם לעקידת יצחק והוא שעתיד מלך המשיח להגלות עליו, שנאמר: עני ורוכב על חמור.

ללמוד הרב קוק – ולהבין כל מילה,

לספוג את האורות בכל העומק והמרחב,
להעמיק בהבנה עצמית אישית וכלל ישראלית,
להתחזק ולהתעלות בעבודת ד' טהורה ואמיתית,
לדעת היכן אוחזת גאולת ישראל, מה השלב הבא,
ומה צריך לעשות...

כ"א באב תשפ"א - 3108-

בבית המדרש הקדוש, של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

עם הרב יצחק חי זאגא

בכל יום שלישי בשעה 20:00

ב'בית הרב', רח' הרב קוק 9 ירושלים

כ"א אב תשפ"א!

לשיעורים נוספים הכנסו לאתר - 'רוח ירושלמית' - yerushalayim.tv
לתגובות, הערות, הצטרפות לרשימת תפוצה: toratharav@gmail.com

טל' הרב זאגא: 058-5-216-216

טל' לבירורים: משה 050-6238-938 בין 17:00-19:00

המעוניינים לתרום להוצאת עלוני שיעורים נוספים, יצרו קשר עם משה בטל' הנ"ל

השיעור מוקדש לעילוי נשמת ארמונס-רוחמה זנו ז"ל תנצב"ה